

Söndag med böcker, reportage & resor

Därför heter
romanfigurerna
som de heter

B2

Stålhandst
Pip
USOE
C
trok
Desde

KULTUR NÖJEN

Resor. Även om
många drar sig för att
dela madrass i bussen
är själva upplevelsen
det som får oss att
fortsätta.

Följ med på en annorlunda resa genom Östafrika. B14

En barnfilm blir

Reportage. "Aldrig i livet att mina böcker blir tecknad film", sa Astrid Lindgren. Drygt trettio år senare fick Per Åhlin ändå sätta pennan till pappret. Sydsvenskan har besökt studion i Hököpinge där filmen "Emil och Ida i Lönneberga" tog form.

B8

REPORTAGE

Featureredaktör: Maria G Francke
E-post: helg@sydsvenskan.se Telefon: 040-28 12 00
Postadress: Maria G Francke, Sydsvenskan, 205 05 Malmö

Emil och Ida i Hököpinge

"Emil och Ida i Lönneberga" är en av julens stora biopremiärer. Vi besökte Pennfilm i Hököpinge för att prata Astrid, tecknad film och smålandsgubbar med snuset rinnande ur mungipan.

Astrid Lindgren avskydde tecknad film.

– Vi hade ett möte i Stockholm för "Ronja Rövardotter" med Astrid och Tage Danielsson. Pressen var där och hon sa "Aldrig i livet att mina böcker blir tecknad film!". Hon hade sett några japanska försök med hennes figurer i mangastil och hade blivit förfärad, säger Per Åhlin.

"Aldrig i livet att mina böcker blir tecknad film!" Hon hade sett några japanska försök med hennes figurer i mangastil och hade blivit förfärad."

Han minns det mycket väl, inte bara för att han jobbade med "Ronja Rövardotter" där han designade kläderna, formgav Rumpnissarna och animerade – ja, faktiskt – Vildvittrorna. Utan också för att han och hans bolag Pennfilm då hade långtgående planer på en tecknad film på "Karlsson på taket". Astrid var benhård. Det var bara att lägga ner projektet.

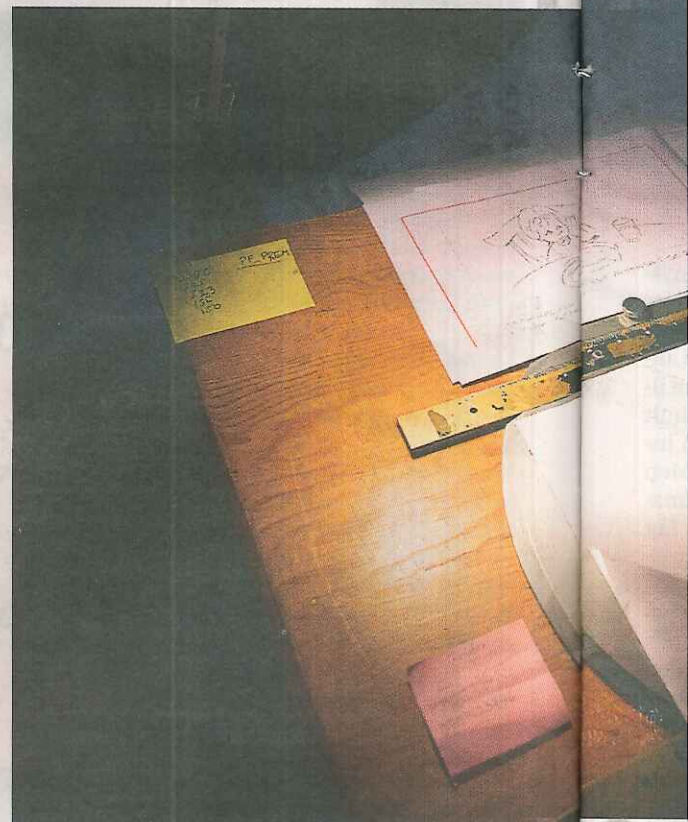
Drygt 30 år senare fick Åhlin äntligen teckna en Astridfilm. När Sydsvenskan besöker Pennfilms studio i Hököpinge i mitten av november har "Emil och Ida i Lönneberga" redan haft världspremiär i Mariannelund i Eksjö, på biografen där Olle Hellboms filmatiseringar brukade premiärvisas. Men än återstår en del finlir, bland annat färgkorrigering, innan filmen kan rullas ut för en bred juldagslansering över hela landet.

● Fortsättning på nästa sida

De tre regissörerna bakom "Emil och Ida i Lönneberga":

Lasse Pe

Många teckningar blir det. Kring 90 000 för en timme

tecknad

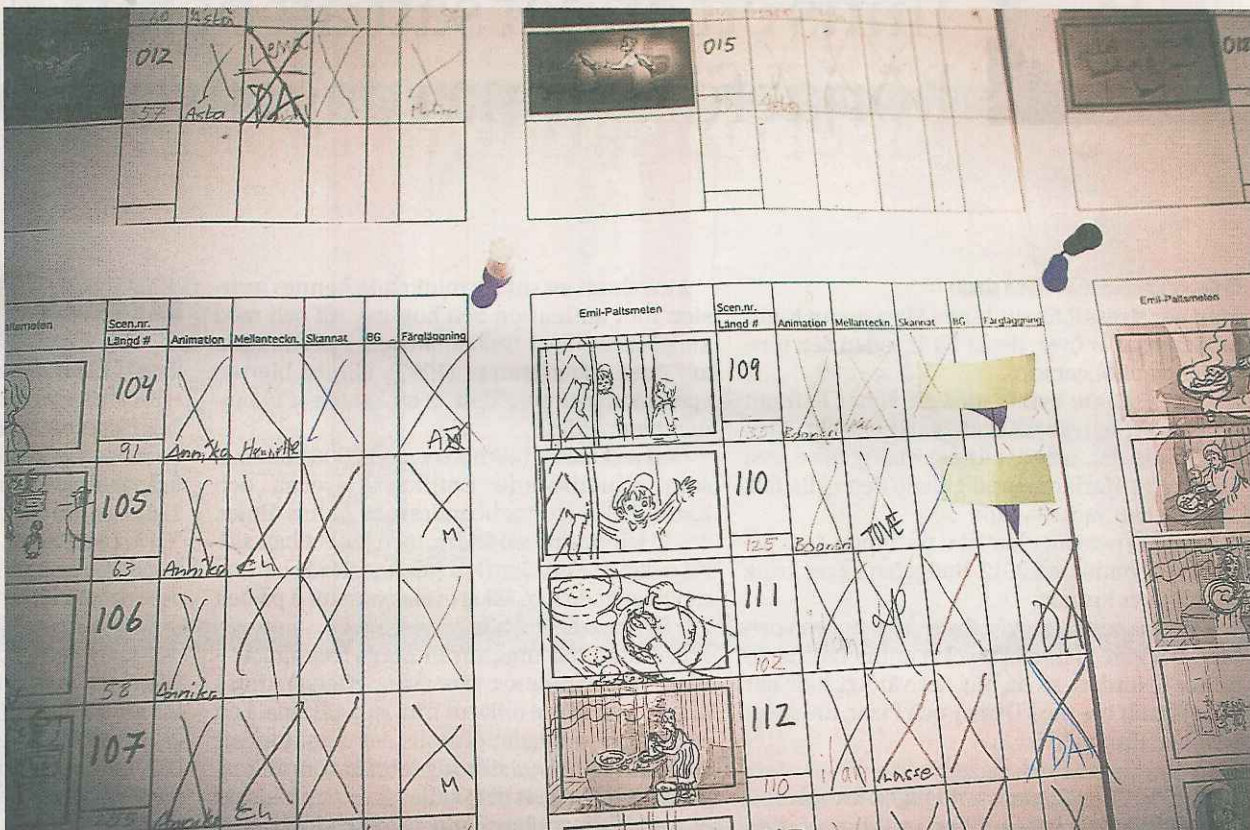
REPORTAGE

Lasse Persson, Per Åhlin och Alicja Björk. Bilden är tagen i fikarummet i Pennfilm i Hököpinge.

tecknad film.

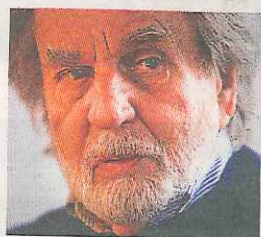

Storyboard (bildmanus) på väggen - där man kryssar av när ett arbetsmoment för en viss scen är färdig.

REPORTAGE

Lasse Persson vid datorn. Persson har arbetat över 20 år på Pennfilm, och varit medregissör till filmerna om Lilla Spöket Laban och Lilla Anna och Långa farbror.

Per Ahlin: "Jag hoppas att de kan upptäcka att det finns ett annat sätt att berätta. Känslan för rytm har börjat försvinna i dagens animerade filmer."

☞Fortsättning från förra sidan

Man har stressat för att hinna klart innan Emils jubileumsår är över; det är 50 år sedan den första boken publicerades.

– Jag ska inte hymla med att vi har haft ont om tid, ett halvår till hade varit perfekt. Men vi klarade det, och det är jag mallig över. Och publiken i Mariannelund gillade den i alla fall. Det får man vara glad för.

Drygt 30 personer har ritat på filmen, som påbörjades sommaren 2012. Budgeten ligger kring 25 miljoner kronor.

– För de pengarna gör Pixar inte ens en kortfilm. Det görs ju inte så mycket animerade långfilmer i Norden, så då blir det väldigt halt när man jämför oss med Disney och Pixar, de spelar i en helt annan division.

Astrid, död 2002, hade antagligen inte protesterat alltför mycket mot den nya filmen, utan hade kanske snarare känt en viss revanschlusta.

Mot slutet av sitt liv mjuknade hennes aversion mot animation och hon gav till och med klartecken till en tyskanadensisk produktion av "Pippi Långstrump" (1997). Filmen blev en spektakulär flopp ("den är en katastrof", kommenterar Ahlin.)

Och tecknaren Björn Berg, död 2008, mannen som visualiserade Emilkaraktärerna och Katthult, var en stor beundrare av Ahlins filmer.

– Vi kände inte varandra, men jag vet han aldrig missade Karl-Bertil på julafton. Hade han varit i livet hade han säkert velat vara med på den här filmen, säger Ahlin.

Pennfilm har utgått från Bergs teckningar – något som visade sig vara svårt, eftersom hans figurer kan se lite olika ut från sida till sida. I en artikel i Aftonbladet påstods det dessutom att Pennfilm och Bergs släktingar bråkade om animationsstilen. Och att det skulle vara extra känsligt eftersom Björn Bergs son Torbjörn hade stått modell för Emil.

BAKGRUND

Emil i Lönneberga

■ Berättelserna om buspojken Emil föddes när Astrid Lindgren berättade godnattsagor för sitt treåriga barnbarn Karl-Johan. 1963 kom den första boken, "Emil i Lönneberga". Därefter följde "Nya hyss av Emil i Lönneberga" (1966) och "Än lever Emil i Lönneberga" (1970). Senare har en rad nya berättelser tillkommit i form av noveller och bilderböcker. 1971-1973 gjordes tre långfilmer i regi av Olle Hellbom, där Lindgren medverkade som berättare och statist.

– Ja, han har till och med kvar sin gamla "myste". Familjen Berg har haft ett vakande öga över produktionen, men någon konflikt oss emellan har det aldrig varit. Efter diskussioner har vi alltid kommit överens. Jag beundrar Björn som illustratör, han var genialisk. Och hans Katthult var noga ritat. Han var snickarkunnig och intresserad av hur saker var sammanfogade. Men att använda hans figurer som grund för animation var svårt. Så vi fick hitta en stil som låg i närheten.

"Emil och Ida i Lönneberga" bygger på tre berättelser: "När lilla Ida skulle göra hyss", "Emils hyss nr 325" och "Emil i paltsmeten". Bara den sistnämnda historien har tidigare filmatiserats av Hellbom. Ahlin har regisserat en historia, Alicja Björk och Lasse Persson de övriga. Astrid Lindgren är berättare och Georg Riedel har skrivit ny musik.

☞Fortsättning på nästa sida

REPORTAGE

Steg för steg från skiss till färdig film

– Jag har inte velat släppa det här med papper och penna, säger Per Åhlin.

På Pennfilm håller man hårt på att det ska handritat ut. Men datorer används numera för färgläggningen, och när figurteckningar och bakgrunder fogas samman. Fram tills för bara drygt tio år sedan gjorde man istället på det traditionella sättet: figurerna ritades på genomskinliga celler – tänk overhead-papper – som sedan lades på bakgrunderna. En omständlig process, och Per Åhlin minns särskilt kaoset när "Karl Bertil Jonssons julafon" kom till 1975.

– Vi hade bråttom och skyndade på processen genom att renrita med filtpennor, som var en nymodighet då. Cellerna lades i högar. Och klib-

bade ihop. Vi fick rita om stora delar av filmen, och det slutade med att jag satt på lillejulafton, på SVT:s nyhetsredaktion i Stockholm, och tejskarvade filmen.

"Emil och Ida i Lönneberga" innehåller kring 90 000 teckningar. Det har krävts 18 animatörer, inklusive regissörerna, och 14 tecknarassistenter för att få ihop filmen. Många av dem har suttit i Pennfilms lokaler, medan vissa har arbetat på distans.

– Som tecknare måste man ha otroligt tålamod när man arbetar med animerad film. Det kan vara 12 bilder per sekund och det tar lång tid innan man får se några färdiga, färglagda, scener, säger Alicia Björk.

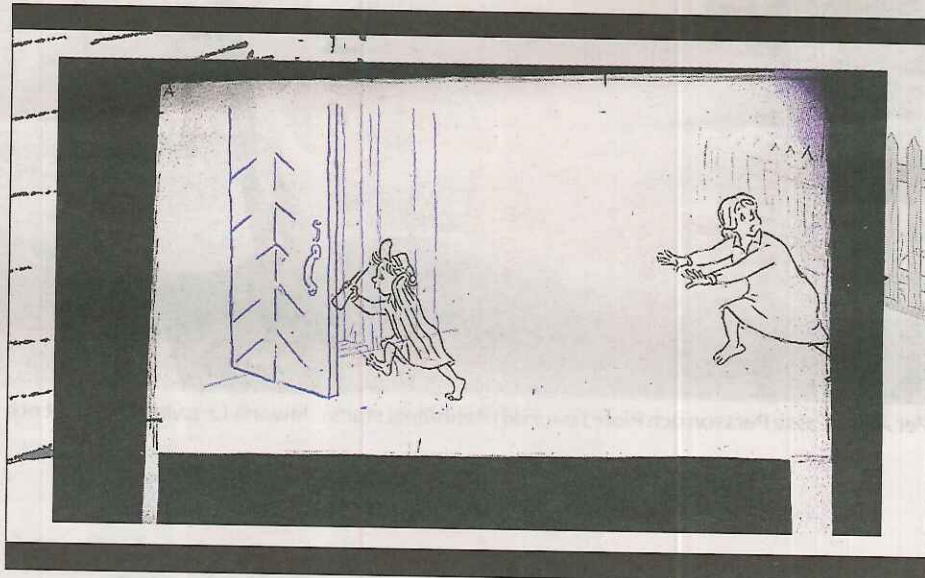
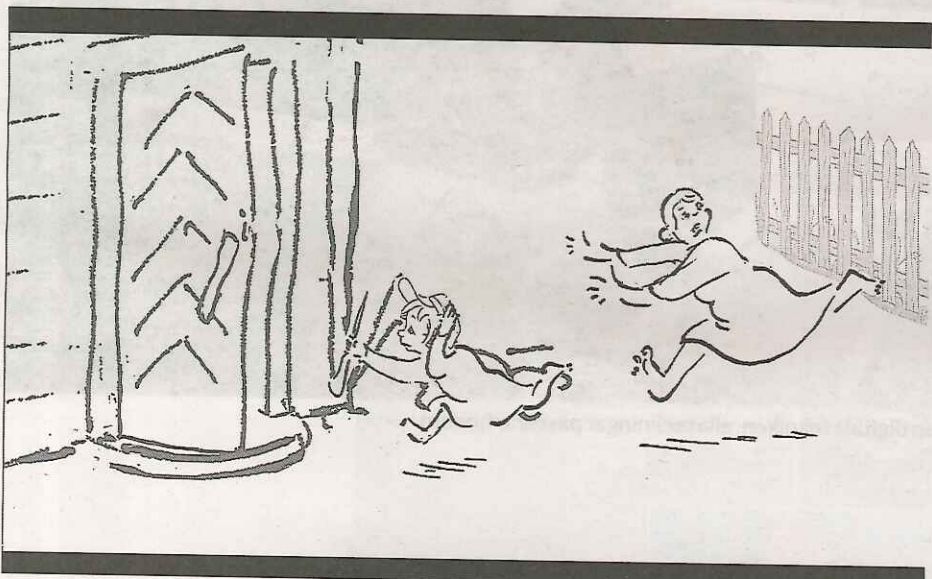
TEXT: MATTIAS OSCARSSON
mattias.oscarsson@sydsvenskan.se

"Men mi bysse och mi mysse ska med i alla fall", skrek Emil. Han högg myssan och byssan och sedan sprang han så att skjortan flaxade efter

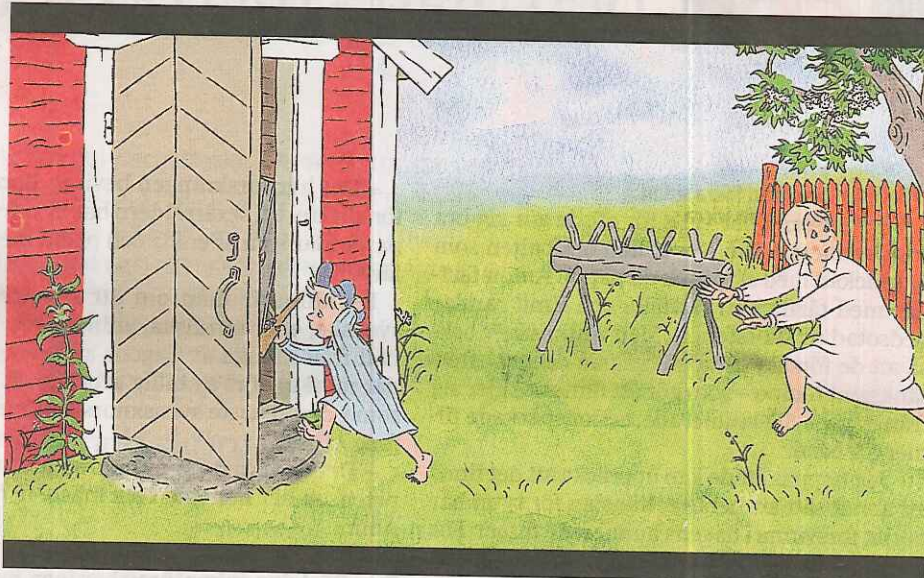
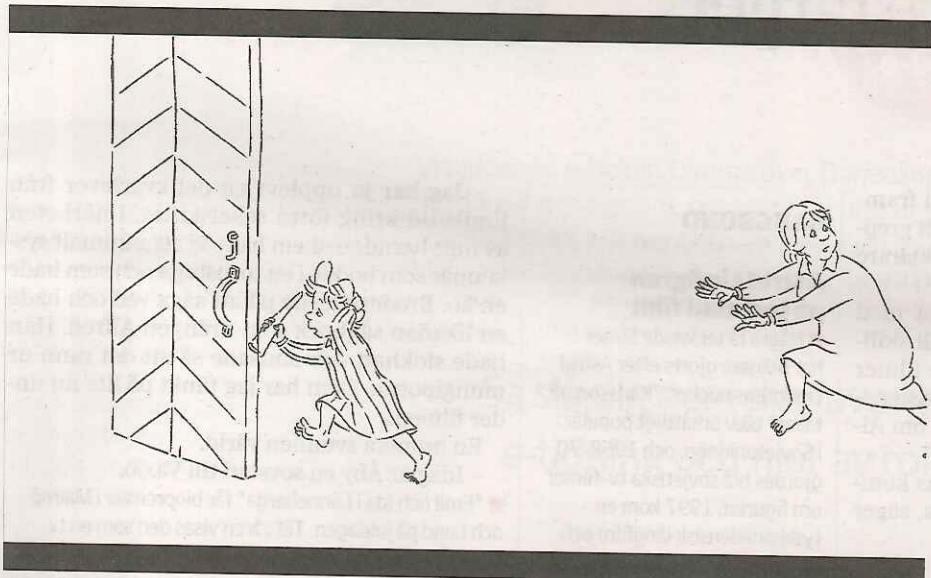
ILLUSTRATION: BJÖRN BERG/BILDMAKARNA

1 Pennfilm har utgått från Björn Bergs bildvärld och i flera fall lyft direkta scener från hans illustrationer. Det tog ungefär ett halvår av tester för att komma fram till en stil som kunde fungera för filmen. Hans Åke Gabrielsson skrev ett manus utifrån de tre Emil-berättelserna som skulle användas.

2 De tre regissörerna Alicia Björk, Lasse Persson och Per Åhlin gjorde sedan en skissartad storyboardfilm där tajmning och klippning spikades. Därefter spelades rösterna in. Allan Svensson spelar pappa Anton, Elisabet Carlsson mamma Alma, Lindy Larsson drängen Alfred och Siw Carlsson Krösa-Maja. Per Åhlin: "När vi spelade in ljudet insåg jag att småländska inte riktigt var vad jag trodde. I Vimmerby låter det mer som östgötska. Jämfört med Olle Hellboms filmer är vi mer adekvata, där var det en blandning mellan stockholmska och Åsa Nisse-småländska".

3 Animatörerna ger figurena liv med blyerts. Animatörerna kan i vissa fall få ansvar för en speciell figur, eller kanske vara experter på att animera ansiktsuttryck. Till exempel har den danska animatören Åsta Sigurdardóttir gjort Krösa-Maja, som har fått drag av hennes egen moster.

4 Animationsassistenterna tuschar bilderna och lägger till detaljer.

5 Figurteckningarna scannas in i datorn och färgläggs digitalt. Där sammanfogas de med bakgrunderna som gjorts i en blandteknik av akvarell på papper och digitalt måleri. Per Åhlin själv har gjort merparten av bakgrunderna i filmen.

REPORTAGE

Per Ahlin, Lasse Persson och Piotr Jaworski i Pennfilms studio. Jaworski ansvarar för fotot och den digitala tekniken, alla teckningar passerar honom.

Alicia Björk: "Barn i framför allt tre- till sexårs-åldern har lättare att greppa världar som är enkla och platta med klarare färger."

☛Fortsättning från förra sidan

Berättelserna har valts för att de gör sig bra som animerad film – som den om palten som är späckad med slapstick då pappa Anton fastnar med tårna i en rättfälla och Emil ramlar nedsotad ur skorstenen. Men Ahlin säger också att de försökt hitta en realism och ett eftertänksamt tempo – som gör att filmen skiljer sig från dagens 3D-animerade, actionspäckade filmer för barn.

– Jag hoppas att de kan upptäcka att det finns ett annat sätt att berätta. Känslan för rytmen har börjat försvinna i dagens animerade filmer. För att uppleva snabbhet måste man också visa långsamhet. Och alla 3D-filmer ser likadana ut. 3D är ett fantastiskt redskap, men utvecklingen har gått i stå.

På Pennfilm håller man fast vid det handritade och 2D, även om datorer numera används.

Alicia Björk menar att små barn har lättare att ta till sig 2D-animation.

– Det har forskningen bevisat. Barn i framför allt tre- till sexårsåldern har lättare att greppa världar som är enkla och platta med klarare färger.

Pennfilm är mån om att samarbeta med svenska, eller nordiska, animatörer. Till skillnad från många av dagens animerade filmer där mycket görs av billig arbetskraft i Asien – som i den senaste svensknorska filmen om Alfons Åberg.

– Det är viktigt för annars så utarmas kompetensen här hemma. Folk måste få öva, säger Ahlin.

Den 82-årige animatören har inga nya projekt på gång, men säger att han då och då sitter och ritat på det personliga drömprojektet "Hoffmanns ögon", en vuxenfilm som lades på is på 90-talet. Men det finns vissa personliga drag även i "Emil och Ida"-filmen. Ahlin är uppvuxen i lilla Åby utanför Växjö. Han är hemmastadd bland småländska stugor och snickarbodar.

BAKGRUND

Astrid Lindgren på tecknad film

■ Några få tecknade filmer har tidigare gjorts efter Astrid Lindgrens böcker. "Karlsson på taket" blev omåttligt populär i Sovjetunionen, och 1968-70 gjordes två sovjetiska tv-filmer om figuren. 1997 kom en tyskanadensisk långfilm och tv-serie på "Pippi Långstrump" som floppade. 2002 gjordes "Karlsson på taket" som svensk långfilm, i regi av norskan Vibeke Lidsøe, och som en svensk-tysk tv-serie.

– Jag har ju upplevt en del kvarlevor från Emils tid kring förra sekelskiftet. I närheten av mitt barndomshem hade vi ett gammalt syskonpar som bodde i en torpstuga och som hade en ko. Brodern levde på att såga ved och hade en likadan sågbock som drängen Alfred. Han hade slokhatt och snusade så att det rann ur mungiporna. Dem har jag tänkt på lite nu under filmen.

En numera svunnen värld.

– Idag är Åby en sovstad till Växjö.

■ "Emil och Ida i Lönneberga" får biopremiär i Malmö och Lund på juldagen. Till våren visas den som en tv-serie i tre delar på SVT.

TEXT: MATTIAS OSCARSSON

mattias.oscarsson@sydsvenskan.se

FOTO: ALBIN BRÖNMARK

bild@sydsvenskan.se

